

Нюр

2020

6+

ДЖЫРЧЫ СЫМАЙЫЛ

МИНГИ ТАУ

*Сен кёкге жете бийиксе
Ууакъ тауланы ичинде,
Мияла кибик жылтырай
Къанга бузларынг юсюнде.*

Эжиу:

*О-о-орайда, орайда-райда,
Орайда-райда, орайда.
О-о-орайда-орайда, райда,
Орайда-райда, орайда.*

*Юсюнде барды акъ тонунг,
Сен жай да, кыш да киесе,
Кюн бузулургъа тебиресе,
Боран этерге сюесе.*

Эжиу:

*Кюн ариу, чууакъ тургъанлай,
Тохтамайды боранынг,
Жай да, кыш да эримейди
Юсюндеги бузларынг.*

Эжиу:

*Сенден сора кыйсы тауду
Ариулукъ бла бай болгъан, –
Башы кыш болуп, бели жаз болуп,
Этеклеринде жай болгъан?..*

1920 ж.

ISSN 0207 – 6543

ЖАШАУ ЖЫРЫБЫЗ

Биз Эресей деген кыралда жашайбыз. Ол бизни уллу Ата журтубузду. Ол кеп тюрлю халкъланы бирикдиреди. Аланы хар бири да ёз тилине, динине, адетине, жашау тересине бирча эркинлиги болуп, тенгликде жашау бардырадыла. Биз да аладан бирибиз. Бизни да, хар халкъланыча, ол уллу Ата журтубузду туугъан жерибиз барды, халкъланыбыз, тилибиз, динибиз, адегибиз, теребиз, жашагъан ёз Ата журтубуз.

Ата журт – жаланда жеринги тауу, ташы, агъачы, сууу тюрлю юлдю. Ата журт – атанг-ананг сёлешген тилинг, ала тутхан жол, ниет-иннет, ала этген иш, ала журютген адет-тере, ала айтхан нарт сёзле, жомакъла, жырла, таурухла – ала бары да Ата журтубуздула. Бетибиздиле. Сыйыбыз, намысыбыз, насыбыбыздыла. Ёз жанындан да багълалы балады анагъа. Ата журтха жетгенде, жаланда анга – Ата журтха кърман этерге болады Ана баласын. Аллай бир багълалыды Ата журту адамгъа. Уллу Ата журт уруш «гитче»

Ата журтларыбызны къроруулагъан уруш эди. «Гитче» Ата журтунг кълалай багълалы эсе, Уллу Ата журтунг да алайды. Аланы

бир бирден айырып къроруулар амал жокъду. Ала бирдиле.

Хар миллетни миллетлигин, кыраллыгын белгилеген жыры, байрагъы да болады. Бизни аллай жырыбызгъа, байрагъыбызгъа да Минги Тауну сураты салыныпды. Сыйыбызны, миллет даражабызны белгиси.

Ата журтну кърорууларгъа тюршгенде, жыр бла, байракъ бла кетюрюледиле халкъл. Жырны, байракъланы сыйы, магъланасы аллай бир уллуду. «Минги Тау» жырыбыз – миллет орайдабызды. Ол жыр халкъл ауузунда айтылып келгенли быйыл 100 жыл толады.

Жырны сёзлерин да, макъламын да кърарачай-малкърар миллетни бек закий адамларындан бири Семенланы Сыймайыл кърурагъланды. Халкълын бир да чексиз сюрюген, не уллу кълыйынлыкъл сынаргъа тюршгенде да, адамлыкълын, кертилигин сатмагълан, терсликни аллында ийилмеген акълман адам. Аны инсанлыкъл, фахму кърдурети да бу башында биз айтхан затлагъа – миллет белгилерибизге бир да алаамат келишеди. Минги Тауну да, Миллет Орайданы да, аны кърурагълан Закийни да Аллах кеси сайлагъланча!..

БИЗГЕ ЖАЗАДЫЛА

«Нюр» журнал алгъаракълада болгъанындан эсе кѣп да иги бола барады. Аны барыбыз да кѣребиз, къууанабыз. Алай бир тилеригим бар эди. Къайда да сабийлеге аталгъан халкъ жырчыкълагъа, жомакълагъа уллу кѣллю болмагъыз. Кесимден бир юлгю айтайым. Окъугъан заманымда ма бу затны билип келигиз деп, ол, жүрегим алмай, бизге кѣлден билдирирге жүрешген затладан эсимде бири да къалмагъанды. Ол мени сейир этдирген затла уа къалгъандыла – юде сабий заманымда уллуладан эшитген затларымы жомагъы, жыры да. Ала да недиле десегиз: «Жюу-жюу, жюу ала...», «Дуркъу, дуркъу, дуркъу ичинде къуба ёгюз...», «Бара, бара жүн тапдым...», «Эртте биреу бар эди...» дегенча аллай-аллай затла. Быланы билмеген къартланы арасында бири жокъду. Ала бу жырчыкълагъа артдан юйренмегендиле – сабийчик заманларындан бери биледиле. Жюреклеринде къалып къалгъанды. Къалай бла сакъланган болурла деп ойласагъ' а, билебиз: хар бири макъамгъа салынып айтылады, ушаш сѣзле бир бирге байланып. Сѣз, не ариу сѣз окъуна болсун, кесине ушашха байланып айтылмаса, эде къал-

майды. «Жюу-жюу, жюу ала...» деп къойгъан болсала эди, сакъланырыкъ туююл эди, «Жюу-жюу, жюу ала, Эки чычхан суу ала...» деп байланнганды да, ол себепден сакъланнганды. Андан тышында да сабийни эсин сейирсиндиреди, сагъайтады «эки чычхан суу ала» дегени бла. «Ала уа къалай суу ала болурла?!» деп келеди кѣлюне. Андан ары андан да сейир – «Ынна боза бишире, Аппа отдан тюшюре...» Назмуну айта туруп, сабийни къолчугъун тутуп, гыллыулатып айтханлары да бошдан туююл эди да?!..

«Дуркъу, дуркъу...» деген назмучукъ да алайды. Эсин ёсдюргенден сора да, уллу юйретиу магъанасы барды. Урлагъан, кесген, биширген деген затла эсинде къалмайдыла, тил этгени ючюн туююлген чыканайчыгъ' а сабийни эсине жабышып къалады, тил этерге жарамагъаны, туююллюгю ючюн. «Айнымагъан», «ёсмеген», «киши уллу истемеген» чыканайчыкъ (аты да кесине ушаш!) жашлыкъдан къартлыкъгъа дери кѣз туурада дерс болгъанлай къалгъанды. Ма назму десенг!

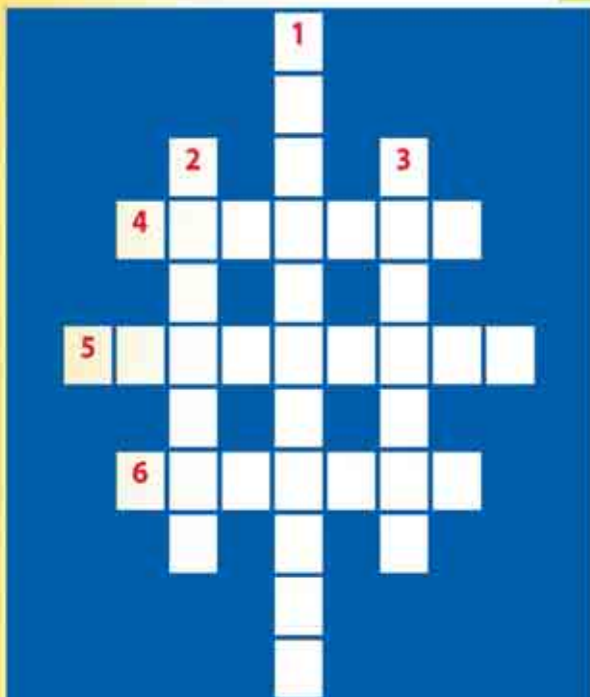
Ишигизден къууаныгъыз!

АБДУЛЛАЛАНЫ Исмайыл,
Огъары Бахсан эл

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ:

4. Ырбын, адам аз жорюген, таша жер.
5. Иштенекде (шахтада) жер хазнасын къазыучу.
6. Кесин ёхтем, бийик жорютген алайгъа тюшер.

ЁРЕСИНЕ:

1. Адамланы, халкъланы араларында жорюген неда жорюрге керек зат.
2. Тиширыула омакълыкъгъа тагъарла.
3. Киштикни неси?

БИЛМЕГЕНИГИЗНИ УЛЛУЛАГЪА СОРУГЪУЗ

Журналны 2020 жыл 1-чи санында басмаланган
СЁЗБЕРНИ ЖАУАПЛАРЫ

ЭНИНЕ: 1. Баш. 3. Сют. 5. Уру. 6. Тау. 8. Уку. 10. Къын. 12. Эки. 14. Ант. 15. Тил. 16. Иши.

ЁРЕСИНЕ: 1. Бет. 2. Шуу. 3. Суу. 4. Тау. 7. Ачы. 9. Кёк. 10. Къат. 11. Нал. 12. Эти. 13. Иги.

Ежемесячный
литературно-художественный
журнал для детей

«ШЮР» («Свет») № 2-2020 г.

Выходит
с января 1982 года

На балкарском языке

Учредитель:
Государственное
казённое учреждение
Кабардино-Балкарской
Республики «КБР-Медиа»

И.о. главного редактора
А. А. САБАНЧЕВА

Редакция:

Л. АХАЕВА
А. БЕГШЕВ
М. БЕНШАЕВ
Т. БИТТИРОВА
Ж. ГУЗЕЕВ
А. МИШАЕВА
М. ОЛЬМЕЗОВ

Оформление
Н. АККИЗОВОЙ

Компьютерный набор и вёрстка
А. МИЗНЕВОЙ

Журнал зарегистрирован
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере связи,
информационных технологий

и массовых коммуникаций по
Кабардино-Балкарской Республике
Рег. ПИ № ТУ07-00124 от
11.01.2018 г.

Сдано в набор 20.01.2020 г.
Подписано в печать 10.02.2020 г.
Выход в свет 26.02.2020 г.
Формат 60x90 1/2
Бумага мелованная
Гарнитура литературная
Уч.-изд. л. 2,7
Тираж 1345 экз.
Заказ № 209
Индекс П5895

Стоимость одного номера
по подписке через ФГУП
«Почта Россия» - 15,19 руб.;
за 6 месяцев - 91,14 руб.

Адрес редакции: 360017,
г. Нальчик, пр. Ленина, 5.
Тел.: 42-37-27; 42-14-19.
aripa.sabanchieva@mail.ru

Адрес издателя: 360017
г. Нальчик, пр. Ленина, 5.
ГКУ «КБР-Медиа».
Дом печати.

Отпечатано в ООО «Издательство
«Южный регион», 357600,
Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Инколыская, 5а

Отпечатано в полном
соответствии с качеством
предоставленного электронного
оригинал-макета.

Жылкыбайланы Маратны юйюрю Москва шахарда жашайды. Юй бийчеси Мариям бла бирге алакат сабийчикле ёсдюредиле. Эгизле Эмилия бла Эльхам ана тиллерине устадыла, эркин да сёлешдиле. «Нюр» журналны уллу шуёхларыдыла. «Мени анам, аначыгъым» деген эришиуге да суратларын биринчиле болуп жибергендиле.